

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЧТЕІ ДТЕУ
«29» серпня 2025 р.
(протокол № 1 , п. 13)

ВВЕДЕНО В ДІЮ

Наказ ЧТЕІ ДТЕУ № 07
«29» серпня 2025 р.

**ПОЛІТИКА ВІДКРИТОЇ НАУКИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
ІНСТИТУТУ ДТЕУ**

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Політика відкритої науки Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету (далі – Політика) окреслює загальні цілі імплементації цінностей та принципів відкритої науки в освітньо-наукове середовище Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету (далі – ЧТЕІ ДТЕУ) та повною мірою відповідає політиці ДТЕУ.

Політику розроблено з урахуванням Рекомендацій ЮНЕСКО щодо відкритої науки, Рекомендацій Європейської асоціації університетів «Університети без стін: бачення на 2030 рік», вимог Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про захист персональних даних», Національного плану щодо відкритої науки, Методичних рекомендацій щодо управління науковими даними для закладів вищої освіти та наукових установ у частині визначення механізмів збереження та повторного використання наукових даних, розроблених робочою групою з питань управління науковими даними, нормативних документів ЧТЕІ ДТЕУ, зокрема Програми розвитку відокремленого структурного підрозділу Чернівецького торговельно-економічного інституту ДТЕУ на період до 2027 року, Положення про дотримання академічної доброчесності, запобігання та виявлення академічного плагіату у ЧТЕІ ДТЕУ та ін.

II. ЦІННОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ВІДКРИТОЇ НАУКИ (ЗА РЕКОМЕНДАЦІЯМИ ЮНЕСКО)

Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету – інститут з розвиненою корпоративною культурою, високими стандартами якості освіти та наукових досліджень, простором для самореалізації кожної особистості. З-поміж основних засад розвитку ЧТЕІ ДТЕУ – співпраця і партнерство; інноваційність та орієнтація на досягнення сучасної науки і технологій; сталість; прогностичність; відкритість; цілеспрямованість тощо. Члени академічної спільноти Інституту у своїх наукових дослідженнях орієнтуються на європейські та світові стандарти, зокрема сповідують цінності й принципи відкритої науки, розвивають дослідницьку культуру на засадах відкритої науки.

Ключові цінності відкритої науки:

якість і доброчесність – відкрита наука повинна поважати академічну свободу і права людини та підтримувати високоякісні дослідження, поєднуючи різні джерела знань і роблячи методи й результати досліджень широко доступними для ретельного аналізу та перевірки, а також для прозорих процесів оцінювання;

користь для суспільства – як глобальне суспільне благо відкрита наука повинна належати людству і приносити користь людству в цілому. З цією метою наукові знання повинні бути у відкритому доступі, а їхні переваги – загальним надбанням. Наукова діяльність має бути інклюзивною, сталою та справедливою,

зокрема у можливостях для наукової освіти і розвитку потенціалу;

рівність і справедливість – відкрита наука повинна відігравати значну роль у забезпеченні рівності між дослідниками з розвинених країн і країн, що розвиваються, уможливлючи справедливий та взаємний обмін науковими внесками та результатами, а також рівний доступ до наукових знань як для виробників, так і для споживачів знань, незалежно від місця знаходження, національності, раси, віку, статі, доходу, соціально-економічних обставин, стадії кар'єри, мови, релігії, інвалідності, етнічної приналежності або міграційного статусу, або будь-яких інших ознак;

різноманітність та інклюзивність – відкрита наука повинна охоплювати всю різноманітність знань, практик, робочих процесів, мов, результатів досліджень і дослідницьких тем, які підтримують потреби та епістемологічний плюралізм наукової спільноти в цілому, різноманітних дослідницьких спільнот й учених, а також широкої громадськості та носіїв знань за межами традиційного наукового співтовариства, включаючи корінні народи і місцеві громади, а також соціальних суб'єктів з різних країн та регіонів, за необхідності.

Керівні принципи відкритої науки:

прозорість, контроль, критичний аналіз і відтворюваність – слід сприяти підвищенню відкритості на всіх етапах наукової діяльності з метою посилення переконливості та достовірності наукових результатів, посилення впливу науки на суспільство й підвищення спроможності суспільства в цілому вирішувати складні взаємопов'язані проблеми. Зростання відкритості веде до підвищення прозорості й довіри до наукової інформації та посилює фундаментальну особливість науки як особливої форми знання, що ґрунтується на фактах і перевіряється реальністю, логікою та ретельним контролем з боку колег-науковців.

рівність можливостей – усі вчені, інші учасники й зацікавлені сторони відкритої науки, незалежно від місця знаходження, національності, раси, віку, статі, доходу, соціально-економічних обставин, стадії кар'єри, дисципліни, мови, релігії, інвалідності, етнічної приналежності або міграційного статусу, або будь-яких інших ознак, мають рівні можливості доступу до відкритої науки, а також робити внесок у неї та отримувати від неї користь;

відповідальність, повага і підзвітність – з більшою відкритістю приходиться більша відповідальність для всіх учасників відкритої науки, яка разом з публічною підзвітністю, чутливістю до конфліктів інтересів, пильністю щодо можливих соціальних і екологічних наслідків дослідницької діяльності, інтелектуальною доброчесністю й повагою до етичних принципів і наслідків, пов'язаних з дослідженнями, повинна стати основою для належного управління відкритою наукою;

співпраця, участь та інклюзивність – співпраця на всіх рівнях наукового процесу, поза межами географії, мови, поколінь і ресурсів, має стати нормою, а співпраця між дисциплінами має заохочуватися разом із повною та ефективною участю суспільних суб'єктів і включенням знань маргіналізованих спільнот у вирішення суспільно важливих проблем;

гнучкість – через розмаїття наукових систем, учасників і можливостей у

всьому світі, а також через еволюцію допоміжних цифрових технологій, не існує універсального способу практичної реалізації відкритої науки. Необхідно заохочувати різні шляхи переходу до відкритої науки і її практики, підтримуючи при цьому вищезгадані основні цінності і максимально дотримуючись інших принципів, представлених у Рекомендаціях ЮНЕСКО;

сталість – щоб бути максимально ефективною і впливовою, відкрита наука повинна спиратися на довгострокові практики, послуги, інфраструктури й моделі фінансування, які забезпечують рівну участь виробників наукової продукції з менш привілейованих установ і країн. Інфраструктура відкритої науки повинна бути організована та фінансуватися на основі неприбуткового й довгострокового бачення, що сприяє розвитку практик відкритої науки та гарантує постійний і необмежений доступ для всіх, наскільки це можливо.

III. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ВІДКРИТОЇ НАУКИ

ЧТЕІ ДТЕУ прагне забезпечити відкритий доступ до наукових результатів академічної спільноти.

Звіти про результати науково-дослідної роботи, дисертації оприлюднюються у відкритому доступі на сайті ЧТЕІ ДТЕУ з урахуванням вимог законодавства України з питань державної таємниці та службової інформації.

Члени академічної спільноти ЧТЕІ ДТЕУ для забезпечення відкритого доступу до своїх наукових публікацій (монографії, статті тощо) розміщують їх через самоархівування / архівування в Інституційному репозиторії.

ЧТЕІ ДТЕУ рекомендує академічній спільноті публікувати результати науково-дослідної роботи у міжнародних та українських наукових виданнях відкритого доступу, самоархівувати наукові статті й препринти у тематичних репозиторіях (ArXiv, CORE, SSRN, SocArXiv та ін.).

Журнал «Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту» є виданням відкритого доступу (Open Access) – його вміст вільний, доступний і безкоштовний для користувачів. Усі статті розміщуються безстроково і безкоштовно відразу після виходу номера. Повнотекстовий доступ у режимі реального часу до наукових статей журналу представлений на офіційному сайті журналу у розділі Архів.

Редакційна колегія підтримує рекомендації Будапештської ініціативи відкритого доступу (ВОАІ), а також рекомендації ЮНЕСКО щодо відкритого доступу і докладає зусиль до реалізації їх у своїй видавничій діяльності.

Журнал «Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту» працює за ліцензією Creative Commons Attribution International CC-BY. Це дозволяє читати, завантажувати, копіювати, поширювати, друкувати, шукати, цитувати або посилатися на повний текст статті в цьому журналі.

ЧТЕІ ДТЕУ рекомендує членам академічної спільноти здійснювати управління (планування, оформлення, оприлюднення, зберігання) науковими (дослідницькими) даними.

Збір, оброблення, документування, обмін науковими (дослідницькими)

даними не повинні порушувати законодавство України у сфері інтелектуальної власності, відповідати іншим правовим, інституційним та договірним вимогам.

ЧТЕІ ДТЕУ рекомендує для забезпечення довгострокового зберігання наукових (дослідницьких) даних та відкритого доступу до них розміщувати вихідні дані, програмні коди, протоколи досліджень тощо у мультидисциплінарних репозиторіях Zenodo, Figshare та ін.

ЧТЕІ ДТЕУ рекомендує надавати доступ до даних на момент публікації результатів наукового дослідження, і, за потреби, цей доступ може бути обмеженим; публікації повинні містити посилання на наукові (дослідницькі) дані (у форматі посилання чи повідомлення про доступ до даних).

За умови доречності, опубліковане дослідження повинно містити заяву, в якій описуються умови доступу до даних дослідження.

Якщо доступ до наукових даних обмежено вимогами, встановленими законодавством України, в репозиторіях даних варто розміщувати їхні метадані з описом умов доступу до даних.

Для сприяння відкритості наукових результатів академічної спільноти створено інфраструктуру для надання доступу до інтелектуальної продукції ЧТЕІ ДТЕУ в цифровому форматі, а саме: Інституційний репозиторій ЧТЕІ ДТЕУ; Open Journal Systems (OJS) (електронна відкрита журнальна система); фізичне обладнання (сервери) для зберігання наукових результатів, відкритих освітніх ресурсів тощо; відкрите програмне забезпечення; вебсторінка «Бібліотека ЧТЕІ ДТЕУ».

ЧТЕІ ДТЕУ прагне поширювати наукові знання для соціальних суб'єктів, які не входять до традиційної академічної спільноти, та залучати їх до участі у дослідженнях через:

- організацію заходів з популяризації науки серед населення, інформування щодо можливості використання наукових досягнень у професійному та повсякденному житті;
- створення та поширення відео- та аудіопродуктів у соцмережах, потокових сервісах, відеообмінниках тощо для ознайомлення з практиками відкритої науки;
- залучення всіх зацікавлених учасників (від окремих дослідників, освітян, політиків, громадських діячів, представників бізнесу до установ, територіальних громад, урядів, міжнародних партнерів) на всіх етапах наукових досліджень тощо.

ЧТЕІ ДТЕУ підтримує, заохочує та навчає відкритій науці через:

- розроблення й упровадження програм підвищення кваліфікації працівників з питань відкритої науки;
- організацію наукових заходів для підвищення поінформованості та популяризації практик відкритої науки серед представників академічної спільноти;
- проведення досліджень, реалізації дослідницьких проєктів з актуальних питань відкритої науки;
- удосконалення цифрової компетентності працівників тощо.

Глосарій

автор – фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір;

архівування – розміщення наукових результатів у Інституційному репозиторію;

відкрита наука – рамкова концепція, що об'єднує різні рухи та форми діяльності, спрямовані на те, щоб зробити наукові знання різними мовами відкритими, загальнодоступними і придатними для загального багаторазового використання, розширити наукову співпрацю та обмін інформацією на благо науки та суспільства і відкрити процеси створення, оцінювання й поширення наукових знань для соціальних суб'єктів, які не входять до традиційної наукової спільноти (Рекомендації ЮНЕСКО щодо відкритої науки);

відкритий доступ – сукупність практик, що застосовуються для організації безперешкодного та оперативного доступу до наукових результатів і науково-технічної інформації за допомогою цифрових технологій;

Інституційний репозиторій – електронний архів для тривалого зберігання, накопичення та забезпечення довготривалого й надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень академічної спільноти;

інфраструктура відкритої науки – віртуальна та/або фізична дослідницька інфраструктура загального використання (включно з науковим обладнанням та інструментами; інформаційними ресурсами, такими як журнали й архіви відкритого доступу, платформи даних; сучасними дослідницькими інформаційними системами; відкритими бібліометричними й наукометричними системами, що використовуються для оцінювання та аналізу різних галузей науки; відкритою інфраструктурою для обчислень і обробки даних тощо, що необхідна для підтримання відкритої науки й задоволення наукових і дослідницьких потреб академічної спільноти;

метадані – структуровані дані, що описують, роз'яснюють, дають змогу ідентифікувати, спрощують використання та управління набором даних;

наукові (дослідницькі) дані – дані або дані й метадані, зібрані та (або) одержані у процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень, які, зокрема, використовуються для підтвердження таких досліджень та отриманих наукових результатів;

науковий результат – нове наукове знання або дані досліджень, одержані у процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень і зафіксовані на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, кваліфікаційної роботи наукового й освітньо-наукового рівня, препринту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проєкту нормативно-правового акта, нормативного документу, наукового програмного забезпечення, апаратного забезпечення або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову тощо;

план управління даними – документ, що містить опис того, як обробляються наукові (дослідницькі) дані впродовж повного свого життєвого циклу, – від планування наукового дослідження до збирання, аналізу, збереження,

опублікування та повторного використання;

препринт – варіант наукової статті, який ще не пройшов процедуру рецензування і який поширюється для попереднього ознайомлення та обговорення;

принципи належного управління даними (принципи FAIR) – набір керівних принципів, які забезпечують відшукуваність, доступність, сумісність і багаторазовість використання даних;

самоархівування – самостійне розміщення в Інституційному / тематичному / міждисциплінарному репозиторії наукових результатів та/або наукових даних автором;

твір – оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі.

IV. ДЖЕРЕЛА

1. UNESCO. (2021). UNESCO Recommendation on Open Science : programme and meeting document. Paris. <https://doi.org/10.54677/MNMH8546>
2. Council of the European Union. (2022). Council Conclusions on research assessment and implementation of Open Science : adopted on 10 June 2022 (10126/22). Brussels. <https://www.consilium.europa.eu/media/56958/st10126-en22.pdf>
3. EUA. (2021). Universities without walls. A vision for 2030. <https://eua.eu/downloads/publications/universities%20without%20walls%20%20a%20vision%20for%202030.pdf>
4. EUA. (2022). The EUA Open Science Agenda 2025. <https://eua.eu/downloads/publications/eua%20os%20agenda.pdf>
5. Закон України. (2017). Про освіту (2145-VIII:2025). Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. Закон України. (2014). Про вищу освіту (1556-VII:2025). Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
7. Закон України. (2016). Про наукову і науково-технічну діяльність (848- VIII:2025). Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
8. Закон України. (2023). Про авторське право і суміжні права (2811- IX:2024). Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
9. Закон України. (2010). Про захист персональних даних (2297- VI:2025).
10. Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
11. Кабінет Міністрів України. (2022). Про затвердження національного плану щодо відкритої науки : розпорядження від 8 жовтня 2022 р. № 892. Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2022-%D1%80#Text>
12. Міністерство освіти і науки України. (2024). Методичні рекомендації щодо управління науковими даними для закладів вищої освіти та наукових установ у частині визначення механізмів збереження та повторного

використання наукових даних. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nauka/2024/12/31/metod-rekomendatsiyi-shchodo-upravlinnya-naukovymy-danymy-31-12-2024.pdf>

13. НАУКА. (б.д.). Принципи FAIR для дослідницьких даних. <https://nauka.gov.ua/information/pryntsyphu-fair-dlia-doslidnytskykh-danykh> (цитовано за GO FAIR. FAIR Principles. <https://www.go-fair.org/fair-principles/>).

14. Програма розвитку відокремленого структурного підрозділу Чернівецького торговельно-економічного інституту ДТЕУ /на період до 2027 року/ <http://chite.edu.ua/ua/content/download/dostyp/progroz2027.pdf>

15. Положення про Чернівецький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету <http://chite.edu.ua/ua/content/download/dostyp/pologenniachteidteu.pdf>

16. Положення про організацію виконання та захисту курсових робіт у ЧТЕІ ДТЕУ. http://chite.edu.ua/ua/content/download/dostyp/poloj_kurs_rob.pdf

17. Положення про дотримання академічної доброчесності, запобігання та виявлення академічного плагіату у ЧТЕІ ДТЕУ. http://chite.edu.ua/ua/content/download/academ_dobroches/poloj_academ_dobroches.pdf

18. Положення про інститутційний репозитарій ЧТЕІ ДТЕУ. http://chite.edu.ua/ua/content/download/dostyp/poloj_repozitariy.pdf

19. Положення про кваліфікаційну роботу для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня. http://chite.edu.ua/ua/content/download/dostyp/poloj_kval_mag.pdf

20. Положення про кваліфікаційну роботу для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня. http://chite.edu.ua/ua/content/download/dostyp/poloj_kval_bak.pdf